INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Національна служба здоров'я України

АКАДЕМІЯ НСЗУ

“ІНВЕСТИЦІЇ У СІЛЬСЬКУ МЕДИЦИНУ. ІНВЕСТИЦІЇ В МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ.

Заклик до дій щодо зміцнення охорони здоров’я у сільській місцевості в Україні

Сформований за результатами Міжнародної конференції «Сільська медицина під час війни» та багатосторонньої робочої зустрічі за участю зацікавлених сторін, Київ, 10–11 вересня 2026 року

СПІЛЬНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗАРАДИ ЗДОРОВІШИХ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

10 вересня 2026 року понад 270 учасників з України, Європи та інших країн зібралися в Києві та онлайн на міжнародній конференції «Сільська медицина під час війни: практичні підходи до надання послуг, здоров'я громад та підтримки кадрового потенціалу».

Конференцію організував Міжнародний комітет порятунку за підтримки Міністерства охорони здоров'я України, Національної служби здоров'я України та Академії Національної служби здоров'я України. Конференція об'єднала представників державних установ, надавачів медичних послуг, місцевої влади, академічної спільноти, громадянського суспільства, міжнародних організацій, донорів та громад, щоб дослідити, як забезпечити доступ до якісної медичної допомоги для людей, які проживають у сільських, віддалених і прифронтових громадах.

11 вересня 30 експертів, які представляли 22 різні організації, продовжили це обговорення під час спеціальної багатосторонньої робочої зустрічі. Учасники проаналізували досвід і рішення, представлені під час конференції, та спільно працювали над визначенням критичних викликів, пріоритетів і практичних дій для майбутнього охорони здоров'я у сільській місцевості в Україні.

Цей Заклик до дій відображає пріоритети та рекомендації, сформовані за результатами цих двох днів обговорень. Він має на меті сприяти поточному політичному діалогу та співпраці у сфері охорони здоров'я у сільській місцевості в Україні. Він не замінює національні політики чи стратегії, а прагне спиратися на вже досягнутий прогрес і визначити сфери, у яких колективні дії можуть допомогти прискорити та підтримати зміни.

ЧОМУ СІЛЬСЬКА МЕДИЦИНА Й ЧОМУ САМЕ ЗАРАЗ?

До початку повномасштабної війни третина населення України проживала в сільській місцевості. Відтоді багато людей виїхали, однак для тих, хто залишився, - а кожен п'ятий серед них є людиною віком понад 65 років - доступ до медичної допомоги може бути пов'язаний зі значними географічними, фінансовими та практичними перешкодами

Рішення, які сьогодні ухвалюються в Україні, визначатимуть стан охорони здоров'я у сільській місцевості на ціле покоління. За оцінками, відновлення та реконструкція системи охорони здоров'я потребуватимуть понад 23,6 млрд доларів США протягом наступного десятиліття, а рамкові підходи, пріоритети фінансування та інструменти, які визначатимуть ці інвестиції, розробляються в той час, коли війна триває. Це створює можливість забезпечити чітке врахування потреб сільських громад у процесах відновлення й реконструкції системи охорони здоров'я та в довгостроковому плануванні у сфері охорони здоров'я.

Починаючи з 2024 року, Україна запровадила низку заходів, що мають значення для охорони здоров'я у сільських і прифронтових районах, зокрема коефіцієнти фінансування для сільських територій і зон бойових дій, житло для сільських лікарів за державної підтримки, підтримуваний доступ до лікарських засобів і законодавчу базу для телемедицини. Ці напрацювання створюють важливу основу. Водночас наявні оцінки, а також обговорення під час конференції та робочої зустрічі засвідчили необхідність краще поєднати ці заходи, посилити їх упровадження, усунути прогалини, що залишаються, та забезпечити сталість і масштабування успішних підходів.

Наслідки бездіяльності виходять далеко за межі сектору охорони здоров'я. Незадовільні показники здоров'я знижують продуктивність праці, послаблюють участь населення в робочій силі, збільшують витрати на охорону здоров'я та перешкоджають місцевому розвитку. Натомість здорове населення є основою стійких і процвітаючих громад, сприяючи ширшій економічній участі, зміцненню соціального капіталу та сталому розвитку. Сільське господарство посідає третє місце за внеском в економіку України. У 2021 році сільське господарство становило 10,9% ВВП України та забезпечувало зайнятість 2,5 млн людей. Тому доступну первинну медичну допомогу та ефективну профілактику слід визнавати стратегічними нвестиціями в людський капітал, стійкість громад і місцеве економічне зростання.

ЗАКЛИК ДО ДІЙ

На основі обговорень, проведених під час багатосторонньої робочої зустрічі за участю зацікавлених сторін після конференції «Сільська медицина під час війни», учасники розробили спільний Заклик до дій, у якому окреслено чотири пріоритетні напрями. Вони відображають спільне розуміння того, що поліпшення охорони здоров'я у сільській місцевості потребує кращих доказових даних та аналізу, практичних рішень для надання послуг у громадах, узгодженого політичного підходу та механізмів для продовження роботи. Ці рекомендації закликають усі зацікавлені сторони, залучені до планування, фінансування, надання та підтримки медичних послуг, зокрема національні й місцеві органи влади, заклади охорони здоров'я, міжнародні агентства, донорів, а також міжнародні та місцеві організації, просувати такі напрями.

1. Сформувати доказову базу, необхідну для розуміння охорони здоров'я у сільській місцевості та спрямування інвестицій

У різних політиках і програмах, а також серед залучених сторін поняття «охорона здоров'я в сільській місцевості» трактується по-різному: як певна територія, вид послуг або група населення. Така неузгодженість ускладнює системне планування, фінансування та оцінювання результатів. Тому відправною точкою для всіх подальших кроків має стати спільне робоче визначення того, що охоплює охорона здоров'я в сільській місцевості в Україні.

Наступним кроком має бути поглиблений аналіз поточного стану та нових тенденцій у цій сфері. Зокрема, необхідно дослідити наявність і територіальний розподіл закладів охорони здоров'я та медичних кадрів, співвідношення незаповнених вакансій і фактичних кадрових потреб, доступність первинної медичної допомоги, зокрема програми «Доступні ліки», а також використання та дієвість наявних механізмів підтримки.

Сільські громади неоднорідні. Різні групи населення стикаються з різними соціальними, економічними, фізичними, адміністративними та географічними бар'єрами в доступі до медичної допомоги. Тому аналіз має передбачати достатню деталізацію даних, щоб виявити ці відмінності. Саме така доказова база дасть змогу розробляти рішення, адаптовані до конкретних потреб.

Окремою складовою аналізу має стати оцінка фінансових наслідків і цінності різних підходів до забезпечення охорони здоров'я в сільській місцевості. Де це доцільно, слід застосовувати аналіз витрат і вигід та аналіз економічної ефективності для порівняння таких підходів, як мобільні медичні бригади, телемедицина, послуги на рівні громад та інші моделі наближення допомоги до людей, із чітким прогнозом віддачі від інвестицій.

Такий комплексний аналіз має допомогти особам, які ухвалюють рішення, визначити, де інвестиції найбільш потрібні, які підходи забезпечують найкращу віддачу та як різні моделі можна адаптувати й масштабувати з урахуванням особливостей сільських і віддалених територій.

2. Підтримувати та масштабувати підходи, які відповідають реаліям сільських і віддалених громад

Пріоритетну увагу слід приділити підходам, спрямованим на:

- **Наявність послуг та розширення охоплення:** забезпечувати гнучкіші моделі надання медичної допомоги, зокрема спеціалізованої; посилювати координацію роботи наявних мобільних медичних бригад; розширювати застосування телемедицини з можливістю обміну персональними даними та взаємної комунікації; удосконалювати транспортні рішення.
- **Здоров'я громад та посилення їхньої спроможності:** покращувати інформування про доступні послуги та профілактику через канали, якими користуються громади, приділяючи особливу увагу новим механізмам або тим, потенціал яких використовується недостатньо; підвищувати грамотність населення з питань здоров'я, щоб люди могли застосовувати отриману інформацію на практиці; підтримувати провідну роль громад у плануванні заходів з охорони здоров'я та координації послуг.
- **Підтримку медичних кадрів:** долати кадровий дефіцит за допомогою інноваційних заходів, комплексних пакетів підтримки, що поєднують професійні, фінансові та соціальні складові, а також створення можливостей для залучення внутрішньо переміщених медичних працівників і молодих фахівців, зокрема на тимчасовій основі, до роботи на територіях із недостатнім доступом до медичних послуг.

Усі зусилля мають, наскільки це можливо, спиратися на чинні політики та механізми фінансування, передбачаючи адаптацію наявних інструментів і повніше застосування положень, потенціал яких досі використовується недостатньо. Зокрема, йдеться про Порядок надання первинної медичної допомоги (наказ МОЗ № 504) у громадах із низькою щільністю населення та громадах, що зазнають впливу безпекових загроз; чинні порядки надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини; а також Закон України «Про систему громадського здоров'я».

3. Розробити узгоджений національний підхід до охорони здоров'я у сільській місцевості, застосовний до всіх сільських територій

Охорона здоров'я у сільській місцевості потребує скоординованого довгострокового підходу, який поєднує наявні політики, програми та ініціативи й визначає спільний напрям для майбутніх інвестицій. Національна стратегія охорони здоров'я у сільській місцевості повинна:

- визначити чіткі пріоритети та принципи за трьома напрямами (наявність і охоплення послугами, здоров'я громад та спроможність громад, а також підтримка кадрових ресурсів охорони здоров'я);
- об'єднати заходи, запроваджені з 2024 року на виконання Указу Президента, в єдину рамкову систему, а не в набір паралельних інструментів;
- трансформувати ці пріоритети в конкретні політичні, нормативні та фінансові механізми із зазначенням відповідальної установи для кожного з них;
- забезпечити чіткий шлях від політики до впровадження, включно з дорожньою картою, питаннями фінансування та механізмами моніторингу прогресу.

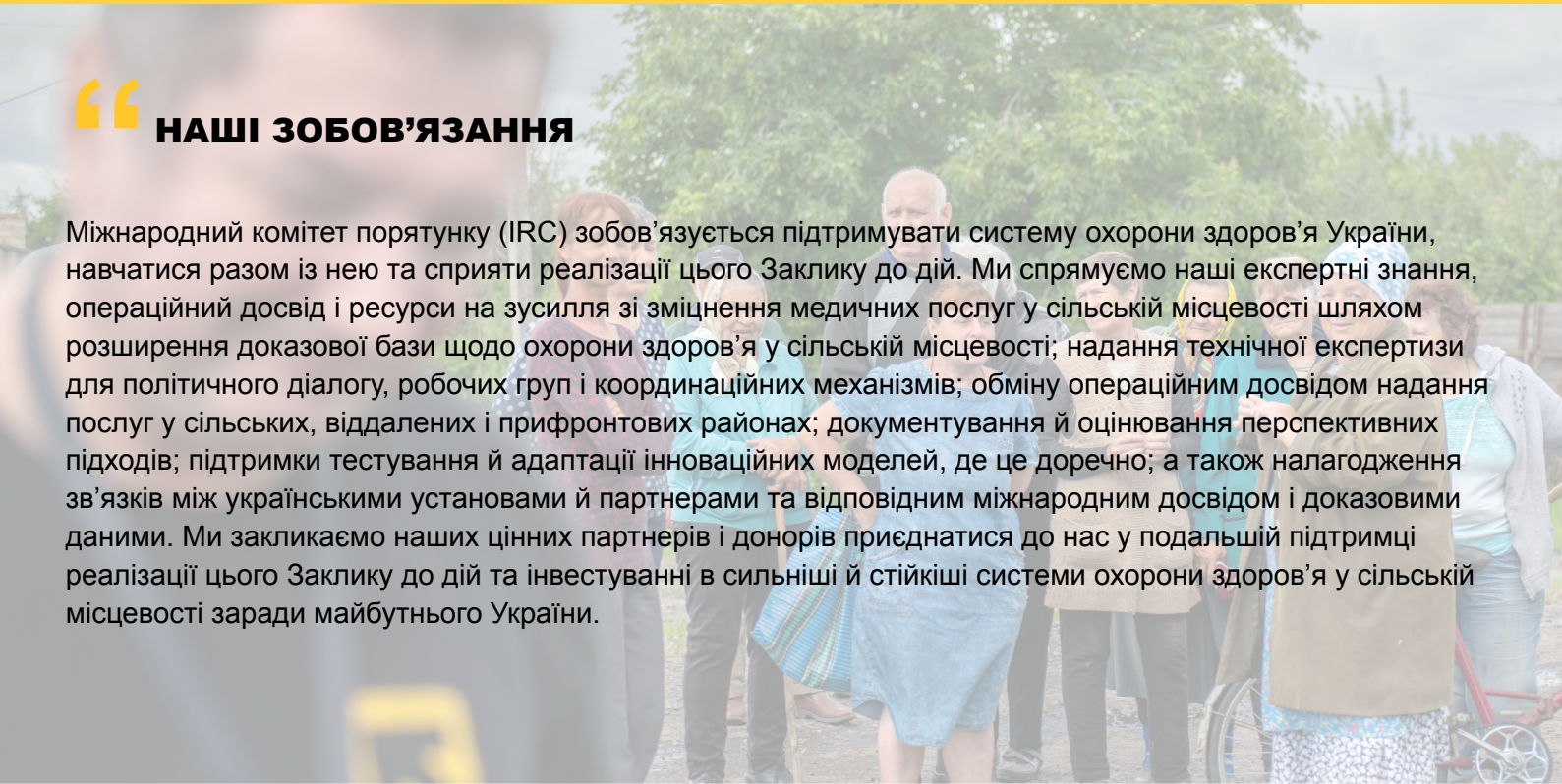
4. Створити механізм для подальшої координації та дій у сфері охорони здоров'я у сільській місцевості

Створити постійно діючий механізм взаємодії зацікавлених сторін - Робочу групу з питань охорони здоров'я в сільській місцевості - для забезпечення сталого поступу в реалізації цього Заклику до дії. До її складу мають увійти представники центральних і місцевих органів влади, надавачів медичних послуг і медичної спільноти, академічних установ, громадянського суспільства, міжнародних організацій, донорів та інші профільні експерти. Завданнями робочої групи мають бути:

- розгляд і подальше опрацювання рекомендацій, сформульованих у Заклику до дії;
- сприяння узгодженості між національною політикою та її реалізацією на місцевому рівні;
- визначення можливостей для спільних дій, досліджень і пілотних ініціатив;
- моніторинг прогресу та нових викликів;
- підтримання регулярного діалогу з питань політики, інвестицій і реалізації заходів у сфері охорони здоров'я в сільській місцевості.

Робоча група повинна мати чіткий мандат, визначені обов'язки та регулярний графік засідань, щоб забезпечити послідовне виконання зобов'язань, узятих у межах цього процесу.

Підходи мають ґрунтуватися на доказових даних, регулярно оцінюватися та документуватися, щоб успішні моделі можна було вдосконалювати, відтворювати та масштабувати, а не розробляти як ізольовані ініціативи.

НАШІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Міжнародний комітет порятунку (IRC) зобов'язується підтримувати систему охорони здоров'я України, навчатися разом із нею та сприяти реалізації цього Заклику до дій. Ми спрямуємо наші експертні знання, операційний досвід і ресурси на зусилля зі зміцнення медичних послуг у сільській місцевості шляхом розширення доказової бази щодо охорони здоров'я у сільській місцевості; надання технічної експертизи для політичного діалогу, робочих груп і координаційних механізмів; обміну операційним досвідом надання послуг у сільських, віддалених і прифронтових районах; документування й оцінювання перспективних підходів; підтримки тестування й адаптації інноваційних моделей, де це доречно; а також налагодження зв'язків між українськими установами й партнерами та відповідним міжнародним досвідом і доказовими даними. Ми закликаємо наших цінних партнерів і донорів приєднатися до нас у подальшій підтримці реалізації цього Заклику до дій та інвестуванні в сильніші й стійкіші системи охорони здоров'я у сільській місцевості заради майбутнього України.